

Det digitale liv blandt elever på mellemtrinnet

En tendensundersøgelse for UNICEF Danmark, December 2016

Dette dokument er komprimeret til online brug

Forfattere: Helle Rabøl Hansen, Inge Henningsen, Søren Kjær Jensen, Ania Torpsgaard Larsen, Sofie Gaard og Nanna Skouboe Brandenhoff.

Fotograf: Søren Kjær Jensen

Udgivet December 2016 af Center for Rummelighed, Rosenborggade 17,4.,
1130 København K,

Ophavsret til data: Center for Rummelighed

Undersøgelsen er udført for UNICEF Danmark og finansieret af Telenor

www.rummelighed.org

**CENTER
FOR
RUMMELIGHED**

Indholdsfortegnelse

Det digitale liv blandt elever på mellemtrinnet.....	1
Indholdsfortegnelse.....	2
1. Indledende ord	3
2. Summary - Hovedfund.....	3
3. Det digitale samfund, børns relationelle liv og mobning	4
4. Præsentation af empiri, metode og analysestrategi.....	5
5. Fritidsaktive elever med venneliv	5
6. Digitale medier er udbredt i 6. klasser, der har deltaget i undersøgelsen	6
7. De værste og de bedste beskeder	7
8. De sociale medier og nettet.....	9
9. Positive oplevelser fylder mest	9
10. Mobning og ubehageligheder	10
11. Elever i modsatrettede krydspres	12
12. Opsamling, vurdering og opmærksomhedspunkter.....	13
Referencer	14

1. Indledende ord

De senere år har der været en øget offentlig opmærksomhed i Danmark på børn og unges liv med og omkring de digitale medier. Opmærksomheden har strakt sig i mange forskellige retninger og de voksne synes at have differentierede holdninger til børns digitale livsbaner. Skal mobiltelefoner være forbudt i skolerne? Skal der tidsbegrænsning på spilletid? Må de helt unge være på de sociale medier? Det er spørgsmål, der drøftes i institutioner, skoler og i hjemmene. Denne rapport skriver sig ind i den vidensindsamling, der er startet om 10-12 årige børns brug af digital informationsteknologi. Det er en aldersgruppe, som står på tærsklen til ungdom, og det kan være nyttigt at få et billede af, hvilke digitale erfaringer de muligvis allerede har – eller ikke har, inden de er i fuld gang med teenagerløsrivelse fra de voksne. Resultaterne kan bruges til at danne grundlag for de beslutninger og dialoger, der foretages i rammerne af børns skole- institutions og hjemmeliv.

Telenor har i samarbejde med UNICEF startet en kampagne kaldet #digitalpænt, som har til formål at forhindre digital mobning i 4. -6. klasse. I forbindelse med #digitalpænt kampagnen har UNICEF fået lavet denne tendensundersøgelse, finansieret af Telenor, om "Det digitale liv blandt elever på mellemtrinnet".

Center For Rummelighed har udført undersøgelsen. Søren Kjær Jensen har været projektleder. Ekstern lektor og ph.d. Helle Rabøl Hansen har ledet forskningsarbejdet i samarbejde med statistiker Inge Henningsen og forskningsassistenterne: Ania Torpsgaard Larsen, Sofie Gaard og Nanna Skouboe Brandenhoff.

Vi siger tak til de deltagende skoler i undersøgelsen for, at de så positivt åbnede dørene for os. En særligt stor tak går til alle de elever, der så dele-villigt har svaret på vore mange spørgsmål.

2. Summary - Hovedfund

Her præsenteres en Mixed Methods tendensundersøgelse om det digitale liv, foretaget på mellemtrinnet på tre folkeskoler i Danmark i november 2016.

Undersøgelsen viser, at eleverne lever et aktivt og differentieret fritidsliv. De fleste informanter går til en fritidsaktivitet, og bruger, ifølge egne ord, meget tid sammen med vennerne.

Brugen af digitale medier er udbredt. Over 90% af 6. klasse eleverne har mobiltelefon og benytter de sociale medier. Især Instagram og Snapchat anvendes, og billeddelinger synes at være en central kommunikationsform. Deltagerne rapporterer, at de mestendels har positive erfaringer i og med det digitale. Næsten 10 % har dog oplevet digital mobning. 30 % i alt har oplevet digital mobning eller andre digitale ubehageligheder, såsom konflikter og skænderier fra dagen, der trækkes med ind i det digitale. En mindre gruppe på i alt 12 personer har skrevet om ekstreme grænseoverskridelser som f.eks. hacking og fremmede voksne, der beder om nøgenbilleder.

Omtrent halvdelen af de elever, der er blevet mobbet eller har været udsat for andre ubehageligheder, har fået hjælp. Hjælpen er hovedsagligt kommet fra forældre og venner.

Der er køns-slagside på visse resultater. Flest piger udsættes for digital mobning, og der er også forholdsvis flere piger, der modtager hjælp. Drengene går ofte mere alene med oplevelserne, og svarer hyppigst, at de er ligeglade med det hændte.

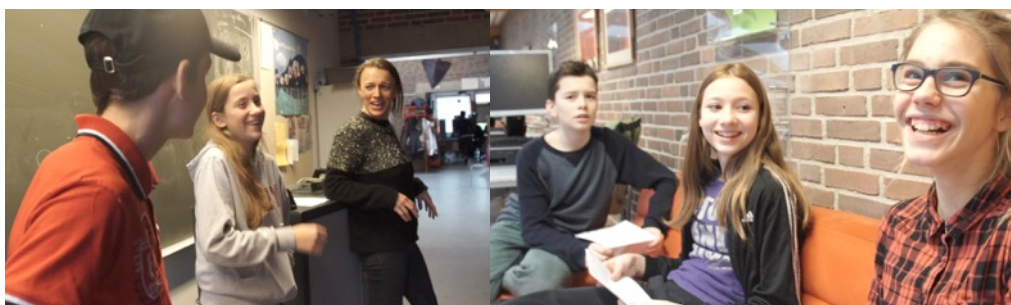
En gruppe elever fortæller, at de oplever sig presset i modsatrettede krav og forventninger til, hvordan de skal agere og "opføre sig" på de digitale baner.

3. Det digitale samfund, børns relationelle liv og mobning

Undersøgelsen hviler på en sociokulturel (Kofoed og Søndergaard 2013) forståelse af børns udvikling. Det betyder, at vi er optaget af, hvilken indflydelse børns relationelle og sociale liv har for deres trivsel og opvækst. Vi lever i et samfund, hvor digitale medier ser ud til at udgøre en af de mest anvendte kommunikationsveje. Digitale forhold er dermed blevet en del af samfundslivet – herunder også en del af børnelivet. Når vi undersøger børns digitale liv, løsriver vi derfor ikke det teknologiske liv fra resten af barnets liv, men ser på samspillet. Her har det været vigtigt for os, for at sikre undersøgelsens kvalitet, at vi ikke er gået ud i feltet med en "for" eller "imod" informationsteknologi i børneværelset, i skoletasken eller som forbindelsesteknologi i børnenes fællesskaber¹. Vi har derfor sat mulige voksendiskurser om temaet i parentes og erstattet det med en åben nysgerrighed, rettet mod børnenes digitale og ikke-digitale narrativer.

Undersøgelsen trækker endvidere på en socialdynamisk forståelse af mobning (Hansen 2011). Det betyder, at vi primært anser mobning som et lokalt kulturproblem i skoleklassen og ikke alene som et fænomen, der er knyttet til børns personlige egenskaber. Analogt til undersøgelsen betyder det, at vi også her iagttager børns oplevelser i de sammenhænge, de befinder sig i.

Digital mobning definerer vi som sociale udstødelsesmønstre via digitale medier. Mobbemekanismernes grundstruktur (at man skaber udstødelse) er den samme, men redskaberne er forskellige. Med digitale medier kan mobningen mediegøres i et tempo og omfang, der kan forstærke offerets oplevelser af udsathed.

¹ Denne tilgang til børn og teknologi kaldes for "2. paradigme" indenfor forskning af børn med digitale medier (Kofoed & Larsen 2016)

4. Præsentation af empiri, metode og analysestrategi

Undersøgelsen er en tendensundersøgelse, der bygger på et Mixed Methods design. Tre skoler accepterede at være feltsteder, og udvalgte klasser fra tre klassetrin fra 4. til 6. har deltaget direkte i undersøgelsen.

- 6. klassetrinselever fra i alt 9 klasser har svaret på vores spørgeskemaundersøgelse. Der er i alt 202 respondenter.
- 46 elever fra 5. klassetrin på tværs af de tre skoler har skrevet en danskopgave med overskriften : "Mit digitale liv".
- En fokusgruppe på 4 elever og to enkeltelever fra 4. klassetrin er blevet interviewet.

Til gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen har vi valgt en direkte præsentation af skemaet for eleverne. Det betyder, at vores forskningsassistenter har introduceret undersøgelsen for de medvirkende 6. klasser, og har svaret på spørgsmål fra eleverne undervejs. Samtlige elever, der har været i skole den pågældende undersøgelsesdag, har udfyldt skemaet. Deltagelsesprocenten er således 100% (N: 202). En mindre gruppe elever fik skemaet læst op af deres lærere pga. læseudfordringer.

De kvalitative interviews er gennemført ud fra semistrukturerede guidelines, optaget med diktafon og efterfølgende transskriberet. For at fastholde elevernes fokus og intensitet var spørgeskemaet kort og overskueligt. Besvarelsestiden var i gennemsnit ca. 20 minutter.

Danskopgaver er gennemlæst, og gennemgående tematikker kvantificeret.

Spørgeskemaundersøgelsen er besvaret anonymt. Interviews og danskopgavebesvarelser er ligeledes blevet behandlet anonymt. Undersøgelsen er meldt til datatilsynet og de etiske regler som foreskrevet af Dansk Psykologforbund er iagttaget. Fotos i rapporten stammer fra projekter i andre skoler.

I arbejdet med at analysere og tolke data, har vi sat os for at lede efter mønstre på tværs af materialet. Mønstre i form af hovedtendenser i, hvordan vores deltagere svarer på spørgsmål. Vi har også vist interesse for differentierede svar, herunder såkaldt mindretalsbesvarelser (Hansen 2011). For at udvide perspektiverne for analyserne, har vi også spurgt ind til forhold som generelle fritidsinteresser og skolegang.

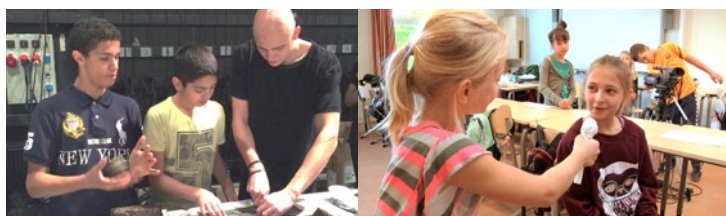
De følgende afsnit gennemgår de mest centrale fund og analyser af spørgeskemaundersøgelserne i 6. klassetrin. Data fra 4. og 5. klasse vil blive trukket ind ved særlige tematikker.

5. Fritidsaktive elever med venneliv

I alt 202 elever fra 6. klassetrin har svaret på spørgeskemaet om det digitale liv. Gruppen udgøres af lidt flere piger end drenge.

Køn

Køn	Antal
Drenge	92
Piger	109
Alle	201*

**) En enkel informant har ikke besvaret spørgsmål om køn. I de tabeller, hvor antal besvarelser ligger under 202 har nogle undladt at besvare det givne spørgsmål.*

Langt de fleste elever (91%) fra vores spørgeskemaundersøgelse i 6. klasserne svarer ja til, at de går til en fritidsaktivitet. Især boldspil, svømning, musik, kor og gymnastik er de foretrukne aktiviteter. Men også ridning, teater, trampolin og fritidsklubaktiviteter nævnes ofte. De mest hyppige åbne besvarelser på, hvad eleven laver i fritiden, handler om at være sammen med vennerne. Det er f.eks. sætninger som:

"Jeg er meget sammen med mine venner og kaniner både hjemme og nede i klubben".

"spiller PS4 med mine venner".

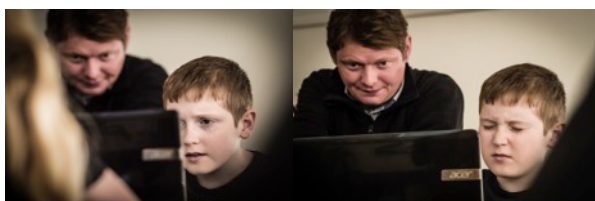
"Jeg er sammen med mine venner, ser også en del engelske film fra Netflix".

"Skyper med mine venner".

Det samlede billede viser, at de børn, der har deltaget i undersøgelsen, lever et aktivt fritidsliv, hvor bevægelse, kreativ udfoldelse og samvær med venner står helt centralt. Vennelivet synes at være en dominerende social aktivitet også i skolen. På spørgsmålet om, hvad der er det bedste ved at gå i skole, sætter over 60% kryds ved "kammerater". Dette resultat svarer til undersøgelser Børnerådet har foretaget i deres elevpanel. (Se Folkeskolen 2016).

Hvad er det allerbedste

Ved at gå i skole	Antal
At lære noget	61
Kammerater	118
Frikvarterer	7
Yndlingsfag	13
Ingenting	3
Alle	202

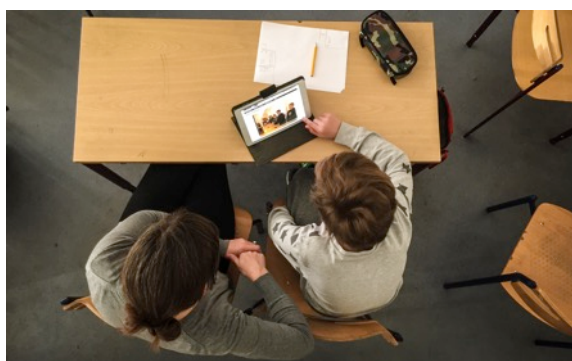
Aktivitetspræget kultur og venneliv går også igen, når der spørges ind til digitale aktiviteter, hvilket nedenstående resultater viser.

6. Digitale medier er udbredt i 6. klasser, der har deltaget i undersøgelsen

98% af eleverne i de 6. klasser, vi har spurgt, har mobiltelefon. Smartphones er udbredt, hvilket betyder, at mange elever har netadgang over telefon. Over halvdelen har haft mobiltelefon i mere end tre år, altså fra de var ca. 8-9 år.

Har du en mobiltelefon?

Mobil	Antal
Ja	196
Nej	4
Alle	200

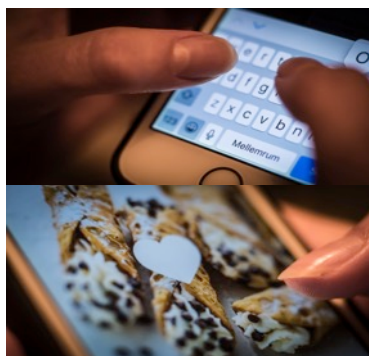
Hvor længe har du haft en mobiltelefon?

Mobil, år	Antal
Mindre end 2 år	21
2 – 4 år	139
Mere end 4 år	36
Alle	196

Telefonen benyttes oftest til at sende beskeder, dernæst til at chatte på nettet. Begge dele mestendels med venner. På tredjepladsen kommer opkald/tale og på fjerdepladsen at spille spil. Det er især piger, der chatter og drenge, der spiller. Mobiltelefonen kan i denne sammenhæng forstås som forbindelsestråd til vennerne men også som aktivitetsplatform via internettet og de sociale medier.

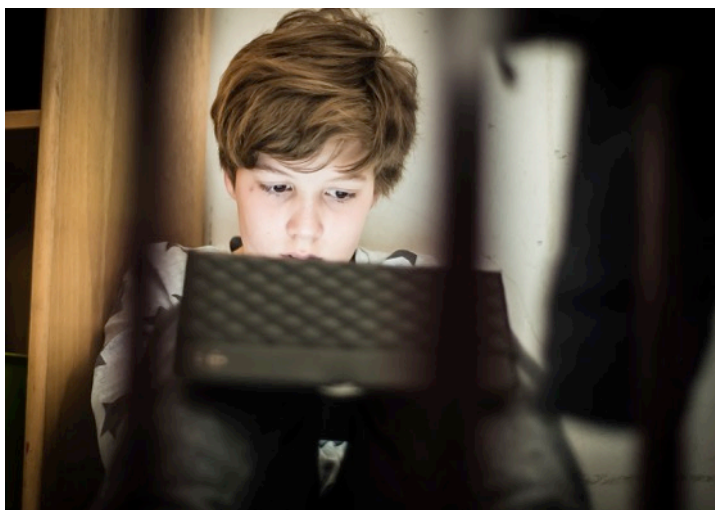
Hvordan bruger du mest din mobiltelefon?

Brug	Antal
SMS	62
Billeder	13
Taler	27
Chatter	46
Spiller	25
Surfer	15
Andet	8
Alle	196

Som det fremgår af nedenstående tabel, er det vennerne, spørgeskemadedtagerne oftest er i kontakt med via mobiltelefonen. På andenpladsen er mor, hvilket kan tyde på, at det er mor som er kontaktleddet til familien og dagens aftaler mellem hjem, skole og fritid.

"Ud over mine venner er det nok min mor, jeg skriver mest til, sådan om hvornår jeg kommer hjem og sådan" (Pige 4. klasse).

Hvem har du allermest kontakt med over mobiltelefonen?

Mest kontakt med	Antal
Venner	119
Mor	56
Far	16
Søskende	4
Andre	3
Alle	198

7. De værste og de bedste beskeder

Som det fremgår af nedenstående tabel er såvel de bedste som de værste beskeder især fra venner og klassekammerater, hvilket igen understreger den store betydning kontakten til jævnaldrende spiller for

undersøgelsens deltagere. Det er ligeledes positivt bemærkelsesværdigt, at familien også står højt på listen over afsendere af de bedste beskeder.

Eksempler på "bedste besked" fra venner er:

"Jeg savner dig"

"Skal du noget i dag. Fra bedste Veninde"

"På et tidspunkt da jeg følte mig alene skrev jeg i pigernes chat og så skrev de en masse søde ting"

Eksempler på bedste besked fra familien er:

"Når min mor eller far skriver at de elsker mig".

"Jeg har næsten lige haft fødselsdag så min kusine sendte en lang sød sms til mig hvor der stod at vi kunne gå igennem ild og vand, at vi havde gode minder og at hun elsket mig som en søster".

Eksempler på "værste besked" fra venner er:

"Lad mig nu fucking være! Jeg gider dig ikke mere"

"JEG HADER DIG".

"At nogen kommer og smadre mig".

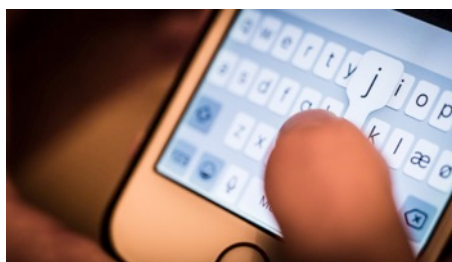
Eksempler på "værste besked" fra familien er:

"Morfar er død"

"En besked om at min bror var blevet indlagt med en hashpsykose"

Hvem var den bedste SMS, chat eller billedbesked fra?

Bedste besked	Antal
Klassekammerat	33
Fra anden klasse	5
Venner	57
Familie	60
Ukendt	5
Andre	15
Alle	175

Hvem var den værste SMS, chat eller billedbesked fra?

Værste besked	Antal
Klassekammerat	48
Fra anden klasse	3
Venner	22
Familie	19
Ukendt	24
Andre	33
Alle	149

8. De sociale medier og nettet

6. klasseelever fra vores undersøgelse er aktive bruger af sociale medier og nettet i almindelighed. Især Snapchat og Instagram ligger højt, ikke mindst hos pigerne. Dernæst kommer Facebook/Messenger og spil.

Hvilke sociale medier er du på?

	Piger	Drenge	Alle
Jeg er ikke på de sociale medier	4	14	18
Jeg er på online spillesider	18	35	53
Jeg bruger Snapchat	83	46	129
Jeg er på Instagram	90	58	149
Jeg er på Facebook og Messenger	48	55	104
Jeg bruger Twitter	8	18	26
Andre sociale medier	46	28	74

48 elever har skrevet, hvilke andre sociale medier de (også) er på, og Youtube og Musical.ly ligger her i toppen. Flest drenge på Youtube og flest piger på Musical.ly. Øvrige medier og hjemmesider som flere nævner er: Ask.fm, Flipagram, Yellow, Momio, Skype, Moviestar, MSP, DYI og Pinterest.

De sociale medier og websites deltagerne i vores undersøgelser benytter, kan inddeles i følgende temakategorier: 1) dialogmedier, hvor man kommunikerer med andre. 2) Spillemedier. 3) Kreative og musiske medier og 4) informationssøgende medier.

9. Positive oplevelser fylder mest

"Jeg kan ikke forestille mig en hverdag uden min iPad og mobiltelefon" (Dreng i 5. klasse)

"Jeg syntes faktisk kun at jeg har haft gode oplevelser med min telefon og iPad" (Pige 5. klasse)

De fleste deltagere i vores undersøgelse - både i den kvantitative og i den kvalitative del, har overvejende positive oplevelser med digitale informationsmedier. Der nævnes eksempler, der kan betegnes som kontaktmuligheder til andre, og adgange til spændings- og aktivitetsskabende platforme.

"Jeg bruger tit internettet i min skoletid, men det er kun til min iPad, ellers bruger jeg det ikke så tit, udenfor min skoletid. Når jeg bruger nettet udenfor skoletiden, er det til at høre musik, snakke med min veninder og søge på oplysninger. Jeg bruger nogle gange Youtube eller finder flotte kager, men ellers søger jeg på ting hist og her. En af de bedste oplevelser jeg har haft på nettet var at jeg fandt en kageopskrift sammen med en af mine veninder, og så bagte vi den og hyggede os". (Pige i 5. klasse).

10. Mobning og ubehageligheder

"...min veninde begyndte at hate på mig". (Pige 6. klasse).

60 deltagere i alt har svaret ja til, at de har oplevet enten mobning eller ubehagelige hændelser (30 %), heraf 42 piger (39 %) og 18 drenge (20 %).

Mobning, ubehageligheder og køn

Hændelse	Pige	Dreng	Alle
Ikke noget	67	74	201
En af delene	34	14	48
Begge dele	8	4	12

19 deltagere angiver, at de er blevet digitalt mobbet. Heraf 15 piger og 4 drenge. Mobbeprocenten for piger er 14 % og for drenge 4 %. De mobbende beskeder kan f.eks. være hadebeskeder som "JEG HADER DIG", dødstrusler eller trusler om at få delt private billeder.

Der er altså knap 10 procent af informanterne, der har været udsat for digital mobning. Det kan være i form af hacking, grove beskeder fra flere, trusler om død og vold og gentagende afvisninger.

"... Det var som om, at de havde aftalt ikke at ville have mig med. Jeg blev ved med at spørge på messenger, men jeg fik aldrig et svar. Jeg blev meget ked af det i lang tid. Jeg kan ikke forstå, at vi kunne være så gode veninder før og nu ingenting" (Pige i 5.klasse).

I vores undersøgelse er der en overvægt af piger, der rammes, hvor andre undersøgelser af skolemobning generelt viser en ligelig fordeling af køn på offersiden (hbsc 2016). At der er flest piger i vores undersøgelse, som er udsat for digital mobning, kan hænge sammen med, at piger er dem, der mest benytter sig af de direkte kommunikerende digitale medier som sms beskeder, chat, Instagram og Snapchat, og det er derfor måske mere nærliggende, også at bruge disse veje, når der signaleres udstødelse.

Ud over mobning har vi spurgt ind til, om eleverne har haft "andre ubehagelige oplevelser" – og her svarer 51 informanter i alt "ja". De ubehagelige oplevelser er for eksempel skænderier og konflikter, der fortsætter på chat og sms. En ubehagelig besked kan også være om et familiemedlem, der er blevet alvorlig syg. En mindre gruppe på 12 personer skriver, at de har været udsat for det, vi vil kategorisere som grænseoverskridende. Det er f.eks. direkte hacking på en profil, link med skjult porno og henvendelser fra unge eller voksne mænd med opfordringer til at sende nøgenfotos.

"En mand på Instagram blev ved med at ligge billeder op af ham uden tøj på" (Pige 6.klasse).

"Jeg var engang på Instagram, uden at jeg sådan rigtig måtte. Og så skrev jeg med en dreng, som var 14, det var nok heller ikke så smart, i forhold til (at) jeg var 7," (eleverne griner). "Øhm, men det var rigtig ubehageligt, fordi til sidst så begyndte han at skrive ... alt muligt klamt til mig" (Pige 4.klasse)

Det meste ubehag, der skrives frem af deltagerne, hører dog indenfor det hverdags-konfliktuelle eller negative sociale begivenheder i familien, såsom sygdom. Der er også enkelte informanter, som skriver, at det er ubehageligt at se krigsbilleder med sårede børn o.l. på de sociale medier.

Vi har spurgt vores deltagere, hvordan de reagerede på digital mobning og andre ubehageligheder. Informanterne har kunnet sætte flere krydser. Især piger svarede, at de reagerede med vrede og ved at blive bange; også når man tager i betragtning, at de rapporterer flere hændelser. Drengene er mere

tilbageholdende med besvarelsene og har størst hyppighed til at svare "ligeglad". Undersøgelsen kan ikke svare på spørgsmålet om, hvorfor der er denne kønsforskel. To forskellige bud på en forklaring kan være, at enten reagerer drenge ikke så emotionelt på digitalt ubehag som pigerne, eller også passer det bedre ind i drengekulturen at agere "ligeglad"?

Reaktioner

Reaktioner	Pige	Dreng	Alle
Jeg blev vred	22	2	24
Jeg blev ked af det	8	4	12
Jeg blev bange	17	3	20
Jeg var ligeglad	8	9	17

Nogle informanter beskriver deres reaktion konkret:

"Jeg blev ikke bange for hende men jeg havde svært at stole på andre og jeg fik en slags angst", (dreng 6. klasse).

"Jeg følte mig lidt usikker på min egen krop" (pige 6. klasse).

Nedenfor eksempler på udadrettede reaktioner hos begge køn:

"Jeg anmeldte personen og blokerede brugeren" (pige 6. klasse).

"Sagde det til politiet" (dreng 6. klasse).

"Jeg svarede igen og "dissede" personen og så talte han ikke til mig mere. (dreng 6. klasse).

"Skiftede (?) acces kode til min software intelcore a16 derefter tilsluttede jeg min mobil til min computer og fik den tilbage med APK" (pige 6. klasse).

"Jeg skyndte mig ud af linket" (pige 6. klasse).

"Jeg skyndte mig bare ud af linket" (pige 6. klasse).

"Jeg blokerede personen" (pige 6. klasse).

De udadrettede reaktioner bærer præg af flugt, anmeldelse og tekniske interventioner. Vi har endvidere spurgt ind til, hvem der hjalp, da eleven blev mobbet eller udsat for anden digital ubehag.

33 angiver at have fået hjælp fra andre (27 piger og 6 drenge). 18 angiver forældre, alene eller sammen med andre (2 drenge og 16 piger) som hjælpere, 17 angiver venner, alene eller sammen med andre (4 drenge og 17 piger), 5 piger og 0 drenge angiver lærere/pædagoger (men kun sammen med forældre) som hjælpere. 3 drenge ekspliciterer, at de har klaret det selv.

Halvdelen af de ramte fik altså hjælp og her mestendels fra forældre og venner. Især piger har fået støtte. De børneprofessionelle er stort set fraværende i besvarelsene, hvilket er tankevækkende set i lyset af, at en ikke uvæsentlig del af mobningen og ubehaget er knyttet til klassekammerater eller andre kammerater på skolen. Drenge synes tilmed at stå ekstra alene i disse processer.

Vi har spurgt eleverne i såvel spørgeskemaundersøgelsen som i interviews, hvad de mener, man kan gøre mod digital mobning og anden form for digital chikane. Der er især to tendenser i besvarelserne. Den ene tendens har karakter af "tekniske løsninger" så som: "Man skal blokere personen" (Dreng 6.klasse) og "Anmeld" (Dreng 6.klasse). Det er interessante svar, eftersom de relationelle forhold, der ofte ligger bag mobningen, ikke kan løses teknologisk, men svarene tyder på, at der måske kan hentes en vis tryghed i, at fjerne konkrete personer fra egne sociale medier. Den anden tendens, der slår igennem, er forslag om at henvende sig til en voksen såsom: "Fortæl det til en voksen" (Dreng 6.klasse) og "sig det til dine forældre" (Pige 5.klasse). Denne type kan forstås om længsel efter at voksne kan intervenere og beskytte barnet, når det rammes af digital mobning og digitale ubehageligheder.

11. Elever i modsatrettede krydspres

På tværs af materialet fandt vi en række kvalitative besvarelser (interviews og åbne besvarelser i spørgeskemaet, samt eksempler fra danskopgaver), som tegner konturerne af et problem, der er værd at undersøge nærmere i opfølgende forskning og studier. Det lader til, at det hos nogle elever opleves som et pres at skulle indfri meget forskellige ønsker, krav og forventninger til det digitale liv. Det kan f.eks. være elever, der ikke må være på de sociale medier for deres forældre og som konsekvens heraf oplever, at de ikke er med i klassens eller gruppens digitale fælleshed. Eller elever, der forvirres over tilladelser og forbud, som modsiger hinanden, og dermed synes at gøre navigationen vanskelig. Det kan f.eks. være forældreforbud mod at være på de sociale medier – men tilladelse til at være på nettet. Det kan være skoleforbud mod telefon, men tilladelse til at være online med iPad i undervisningen.

"Jeg måtte ikke have Instagram før ... men underligt nok måtte jeg godt have Facebook. Altså, mine forældre de er mærkelige". (Pige 4. klasse).

"Jeg må ikke være på facebook, men jeg må gerne være på nettet, så jeg kan se bustiderne" (Pige 4. klasse).

"Vi bruger iPad i undervisningen, men vi må ikke gå på de sociale medier, når vi er online. Jo...hvis det har noget med undervisningen at gøre, så må vi godt.....det er sådan lidt (ryster på hovedet)". (Dreng 4. klasse).

Dette fund af modsætningsfyldte signaler tyder på, at digitale udfordringer ikke alene kan knyttes til mobning, ulovlige billeddelinger og andet ubehag, men også kan handle om, at de voksnes ivrighed efter beskyttelse, omsorg og undervisnings-ro, medfører mange modsætningsfyldte og ikke-logiske krav til børn og unge. Så den gode intention indgår dermed i presset på de elever, der gerne vil få det hele til at gå op i skole-, hjemme- og venneliv. Nedenfor bringer vi et udsnit af et interview med en pige, der klemmes mellem klassekammeraternes spørgsmål og forældrenes forbud:

Pige 4. klasse: "Der er mange, der har det der sociale medier, og det må jeg ikke have...og så er jeg bange for, at de ... siger, "hvorfor har du ikke det"... Interviewer: "Er det fordi, du ikke må?" Pige 4. klasse : "Ja, jeg må ikke. Og på en måde synes jeg faktisk det er ... en god mening, at jeg ikke må, fordi der kan der ske ... nogen forfærdelige ting eller (man kan) få nogen dårlige kommentarer fra andre lande eller sådan".

12. Opsamling, vurdering og opmærksomhedspunkter

Mellemtrins-elever, der har deltaget i undersøgelsen, lever et aktivt fritidsliv – både det, voksne ofte ser som "traditionelle" fritidsaktiviteter som sport, musik og kreativitet – og samtidigt har de fleste informanter også et større eller mindre digitalt spor med i fritiden. De spiller, kommunikerer og søger information og underholdning. Dette resultat bryder med mulige diskurser om børn og unge-generationen, der skulle være "tabt bag en skærm". Billedet ser nærmere ud til, at de fleste lever meget differentierede børneliv.

De fleste deltagere i undersøgelsen har mest positive oplevelser med digitale medier. I alt 30% har oplevet mobning eller andet ubehageligt. Og ca. halvdelen af de ramte fik hjælp, mestendels fra forældre og venner. Især pigerne reagerede med vrede. Drengene var hyppigst ligeglade. Da der inden for de 30% også er hverdagskonflikter indblandet, kan tallet i ALT ikke anses for at være alarmerende højt. Til gengæld udgøres knap 10 procent af episoderne af mobning, hvilket bør kalde på særlig opmærksomhed på skoler og i klubber. En mindre gruppe har været udsat for andre grænseoverskridende ubehageligheder, såsom at blive kontaktet af voksne mænd, der spørger efter nøgenbilleder. Endvidere tyder resultaterne på, at især drenge går alene med deres negative digitale oplevelser, og der bør derfor tænkes i, om og hvordan der kan kommunikeres med drenge om disse forhold. De børneprofessionelle som pædagoger, lærere og trænere, nævnes stort set ikke som personer, man har fået hjælp fra, hvilket lægger op til drøftelser af, hvordan der kan udvikles trygge veje til, at børn kan henvende sig om digitale udfordringer i deres skoler og klubber. En af disse veje kan handle om, hvorledes de børneprofessionelle tilbyder sig som fortrolige voksne,

Nogle elever oplever sig klemt i krydspresset af advarsler, krav, invitationer og regler om deres færden på de sociale medier. Dette er et fund, der har presset sig på empirisk via det kvalitative materiale. Det betyder, at vi ikke var opmærksomme på at spørge ind til denne problematik på forhånd – og vi kan derfor ikke levere et tal på, hvor mange elever der oplever dette krydspres. Men de beretninger nogle børn af egen drift har fortalt os, som handler om at skulle håndtere modsatrettede krav, finder vi er vigtige informationer om trivsel på vippen. Det lægger op til, at skoler, hjem og klubber, sammen med børnene, bør finde fælles digitale balancepunkter.

Referencer

Folkeskolen.dk. <http://www.folkeskolen.dk/8033/venner-vigtigst>. Lokaliseret den 04.12.2016.

Hansen, H.R. (2011): Lærerviv og elevmobning. Ph.d.-afhandling. København. Aarhus Universitet, Institut for Uddannelse og Pædagogik.

Hbsc.dk (2016). Lokaliseret på [www](http://www.hbsc.dk). Den 04.12.2016.

Kofoed, J. & D. M. Søndergaard (2013) (red.): Mobning gentænkt. Hans Reitzels Forlag.

Larsen M. C & J. Kofoed (2016). A snap of intimacy: Investigating photo sharing practices on Snapchat and Instagram.